

Erhvervshåndbogen

Grøn Lov og Praksis

Særtryk

Kapitel 9.3

”Momentum for bæredygtig turisme” af

Direktør Trine Faber Velling, FaberV og klima-og ledelsesrådgiver Eva Born Rasmussen, r-born

Januar 2017

9.3 Momentum for bæredygtig turisme

Af direktør Trine Faber Velling, FaberV
og klima- og ledelsesrådgiver Eva Born Rasmussen, r-born
trine@faberv.dk
era@r-born.info

Indhold

Trods vækst har en af Danmarks vigtigste sektorer, turismesektoren, over de seneste år tabt markedsandele på grund af stærk international konkurrence. Regeringen er under pres for at udvikle turismeerhvervet og tiltrække turister til landet. Men samtidig skal de værdier, som en stor del af dansk turisme er afhængig af, navnlig natur og miljø, beskyttes.

Det er derfor tankevækkende, at den danske turismepolitik fortsat kun har fokus på økonomisk vækst og ikke på bæredygtighed. Det bør der ændres på, og chancen er her nu, for 2017 er af FN udråbt som det internationale år for bæredygtig turismeudvikling. Året er en oplagt mulighed for regeringen til at forholde sig til de mange internationale turismeinitiativer, der er i rivende udvikling.

1. Turisme i Danmark
2. Udfordringer og mål for dansk turisme
3. Internationale initiativer, der kan hjælpe myndighederne på vej
4. Danske initiativer, der kan bygges videre på
5. Konklusion og perspektivering

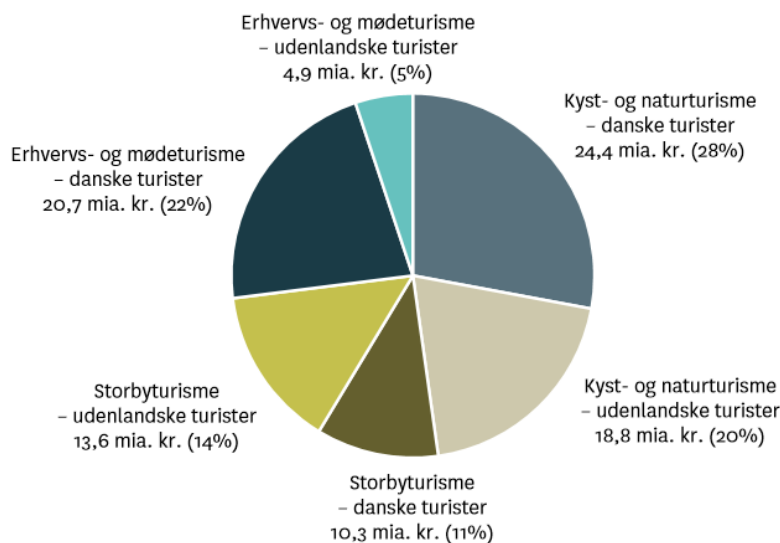
Et af Danmarks vigtigste erhverv

1. Turisme i Danmark

Turisme er et af Danmarks vigtigste erhverv med en omsætning i 2015 på 94,7 milliarder kr. fordelt på kyst- og naturturisme, storbyturisme og erhvervs- og mødeturisme.¹

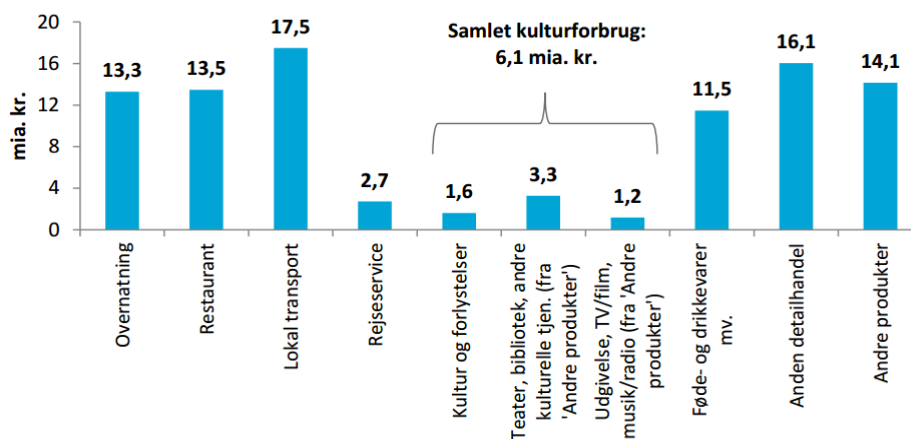
Vækst forventes

Der blev i 2015 registeret 49,1 millioner kommercielle overnatninger i Danmark, hvilket er en vækst på 4,9% i forhold til 2014. Der forventes en vækst i overnatninger på mellem 1½-3½% om året indtil 2025.²

Mange jobs

Turismen har endvidere bidraget til at skabe mere end 115.000 jobs i 2014. Omsætning og jobs genereres ikke kun inden for turismesektoren, men også i andre sektorer, da turismesektoren trækker produkter og services fra mange andre erhverv gennem dens komplekse værdikæde. Det gælder især inden for detailhandel og lokal transport.³

Begrænset vækst i forhold til konkurrentlande

2. Udfordringer og mål for dansk turisme

På trods af, at turismesektoren i Danmark har oplevet vækst de seneste år, har der været begrænset eller negativ vækst i årene siden 2008, og konkurrentlande har i samme periode haft højere vækstrater. Danmark er ifølge Regeringens Nationale Strategi for Dansk Turisme især udfordret af:

- At Danmark er et dyrt land at rejse til i forhold til fx Irland, Finland, Holland, Storbritannien og Tyskland
- Turisternes manglende oplevelse af, at pris og kvalitet hænger sammen
- Lav tilfredshed med overnatnings- og spisesteder samt med service og udvalg af seværdigheder og museer, shopping og indkøb samt kultur- og fritidsaktiviteter.⁴

Politiske pejlemærker

Regeringen har sat tre pejlemærker i den nationale strategi, der skal adressere ovenstående udfordringer og sikre markedsandele i den internationale konkurrence om turisterne:

1. Danmark skal have en tredjedel flere turister i 2025, svarende til 17 mio. flere overnatninger i forhold til 2015
2. Turismeomsætningen skal nå 140 mia. kr. i 2025, svarende til en vækst på ca. 45 mia. kr. i forhold til 2014
3. De udenlandske turister skal i 2025 være mindst lige så tilfredse med ferieoplevelsen i Danmark som gennemsnittet for Nordeuropa.⁵

Disse mål skal bl.a. opnås gennem mere effektiv markedsføring, bedre turistoplevelser og bedre rammevilkår. Turismestrategien siger dog ikke noget om, hvor pengene skal komme fra, og desværre er bæredygtighed ikke forankret i regeringens strategi.

3. Internationale initiativer, der kan hjælpe Danmark på vej

Flere internationale organisationer har gennem en årrække arbejdet med bæredygtig turisme og udviklet initiativer, der kan hjælpe med at sætte rammerne for bæredygtig turisme i Danmark, hvis den politiske vilje er til stede. De vigtigste af disse initiativer skitseres nedenfor.

FNs internationale år for bæredygtig turismeudvikling

FN har erklæret 2017 internationalt år for bæredygtig turismeudvikling. Med året ønsker FN at:

- Skabe opmærksomhed om udvikling af bæredygtig turisme
- Påvirke den politiske agenda, så der udvikles og implementeres strategier og politikker for bæredygtig turisme
- Øge interessenters opmærksomhed på de påvirkninger, som rejser og turisme har på miljø og samfund, og hvordan bæredygtig turisme kan bidrage til bæredygtig udvikling
- Promovere udvikling af værktøjer og mekanismer til at overvåge og rapportere på turismens positive og negative påvirkninger og forbrugeradfærd mod en mere bæredygtig turismebranche.⁶

FN skyder officielt året i gang ved en åbningsceremoni i Madrid den 18. januar 2017 og vil i løbet af året:

- Udvikle kommunikationsmateriale og kampagner
- Afholde konferencer og events
- Promovere indikatorer for bæredygtig turisme
- Fremme bæredygtighedsinitiativer og standarder

UNWTO

United Nations World Tourism Organization (UNWTO) er førende inden for udvikling af turisme generelt og har ansvar for at fremme bæredygtig turisme. "10YFP Sustainable Tourism Programme" under UNWTO skal samle og opgradere eksisterende initiativer, partnerskaber samt fremme nye projekter og aktiviteter inden for bæredygtig turisme. Et af disse tiltag er "The Ethics & Social Responsibility Programme", som inkluderer 10 principper i "The Global Code of Ethics for Tourism". Principperne guider regeringer, myndigheder, turismeaktører og NGO'er i udvikling af økonomisk, social, kulturel og miljømæssig turisme. Principperne skal herved:

- Bidrage til gensidig respekt og forståelse mellem mennesker og samfund
- Være instrument for individuel og kollektiv udvikling
- Være en faktor for bæredygtig udvikling
- Bidrag til at forstærke kulturarv
- Sikre værdiskabende aktivitet for værtsland og lokalsamfund
- Sikre interessenters forpligtigelser i turismeudvikling
- Sikre lige rettigheder til at rejse
- Sikre arbejdstagere og entreprenørers rettigheder.⁷

Dansk Rejsebureau Forening (DRF) har i 2013 tilsluttet sig principperne som den eneste danske brancheforening. Dermed har DRF forpligtet sig til at overholde og fremme bæredygtig turisme blandt dens medlemmer. Ingen danske myndigheder, virksomheder eller NGO'er har dog tilsluttet sig The Global Code of Ethics for Tourism.

FNs 17 verdensmål

Turisme kan være en signifikant bidragsyder til de tre dimensioner af bæredygtig udvikling (økonomisk, social og miljømæssig). Ifølge UNWTO kan turisme være med til, direkte eller indirekte, at løse nogle af verdens største udfordringer og opnå flere af FNs 17 Sustainable Development Goals (SDG).

De 17 SDG'er blev vedtaget den 25. september 2015 af stats- og regeringsledere fra 193 medlemslande. De skal frem mod 2030 sikre en mere bæredygtig udvikling for mennesker og miljø. Helt konkret er der sat delmål for turismens bidrag til SDG nr. 8, 12 og 14.⁸

8.9. By 2030, devise and implement policies to promote sustainable tourism which creates jobs, promotes local culture and products

12.b. Develop and implement tools to monitor sustainable development impacts for sustainable tourism which creates jobs, promotes local culture and products

14.7. By 2030 increase the economic benefits of SIDS and LCDs from the sustainable use of marine resources, including through sustainable management of fisheries, aquaculture and tourism

Den danske regering har tilsluttet sig verdensmålene og skal i 2017 aflevere en handleplan for, hvordan de vil implementere dem. Regeringen kan med fordel bruge handleplanen som lejlighed til at kortlægge overordnede fokusområder og sætte konkrete mål for bæredygtig turisme.

UNESCO World Heritage and Sustainable Tourism Programme

Da bevarelse og beskyttelse af naturlige og kulturelle "World Heritages" er centrale elementer i UNESCOs arbejde, og eftersom disse samtidig er vigtige turistdestinationer, er udvikling af turisme også et væsentligt fokusområde for UNESCO.⁹

UNESCO har derfor udviklet UNESCO World Heritage and Sustainable Tourism Programme, der fokuserer på dialog og samarbejde om planlægning, udvikling og ledelse af kulturarvssteder. Programmet er et internationalt rammeværk for samarbejde og koordinering på tværs af sektorer med henblik på at beskytte kulturarv, opnå økonomisk udvikling til fordel for lokalsamfundet samt sikre en kvalitetsoplevelse for besøgende¹⁰.

Et centralt element i UNESCO programmet er, at nationale, regionale og lokale myndigheder udarbejder politikker og etablerer rammer for bæredygtig forvaltning af landes kultur- og naturarv. Desværre har Danmark på nuværende tidspunkt ikke en national politik på området, og strategien, "UNESCO-arbejdet i Danmark 2014-2017 – strategi og handleplan", er vag med hensyn til bæredygtighed.¹¹ Ingen danske kultur- eller naturarv er optaget under World Heritage and Sustainable Tourism Programme. Danmark har dog under andre af UNESCO's programmer fået certificeret én Geopark, ét biosfærereservat, seks verdensarvssteder og 8 "Memory of the World dokumenter"¹².

EU's arbejde med bæredygtig turisme

EU arbejder bl.a. med bæredygtig turisme i forhold til transnationale rejseruter med fokus på forskellige temaer, som cykelruter, sport- og wellbeing-ruter, mad- og vinruter og natur- og kulturruter gennem Europa. Formålet er at styrke det mellemstatslige samarbejde om bæredygtig turisme samt inddrage lokale myndigheder og små virksomheder i arbejdet og derved stimulere konkurrenceevnen i den europæiske turistsektor.¹³

4. Danske initiativer, der kan bygges videre på

Der eksisterer en række forskellige danske initiativer, der kan udvikles og markedsføres for at trække turister til 'det bæredygtige Danmark' og være med til at øge markedsandelene. Udvikling af bæredygtige løsninger kan samtidig forbedre miljøtilstanden i Danmark væsentligt. Nedenfor beskrives et par eksempler på danske initiativer.

Nationalparker

Mange turister kommer til Danmark for at opleve kyst- og naturområder. Den øgede interesse for naturturisme kan i langt højere grad udnyttes ved at forbedre de eksisterende nationalparker og ved at etablere flere på land og i vand. En nationalpark er rammen for unikke og værdifulde naturområder og landskaber til glæde for danskere og internationale turister og kan være med til at skabe lokal udvikling og tiltrække turisme.

I Danmark har arbejdet med at etablere nationalparker været undervejs siden 2001, og der er på nuværende tidspunkt etableret fire nationalparker: Nationalpark Thy, Nationalpark Mols Bjerge, Nationalpark Vadehavet og Nationalpark Skjoldungernes Land. Kongens Nordsjælland er på tegnebrættet¹⁴.

Af hjemmesiden for Danmarks nationalparker fremgår det, at: "Oprettelsen af nationalparker er med til at udvikle, sikre og bevare enestående dansk natur, landskaber og kulturhistoriske værdier. Ved at oprette nationalparker, sikrer vi, at områdernes landskaber, de geologiske formationer og de kulturhistoriske værdier ikke går tabt – men netop bliver bevaret og gjort synlige, så de kommer alle til gode".¹⁵

Forureningsbekæmpelse

Turister forbinder ifølge VisitDenmarks Brandmåling fra 2013 Danmark med ren og frisk luft, og betragter Danmark som en miljøvenlig destination. Desværre giver en rapport fra EU's Miljøagentur Danmark en topplacering, når det gælder Europas mest forurenede natur, primært pga. kvælstof.¹⁶ Det er ikke sikkert, at turisterne når at opdage det, men Danmarks 'miljøvenlige' og 'rene' image kan kun beholdes ved at skærpe eksisterende krav til virksomheders miljøpåvirkninger, udledning og ressourceforbrug.

Bygge og anlæg

Når der bygges nye hoteller, eller når eksisterende hoteller ombygges for at imødekomme det stigende behov for turistindkvartering, vil efterlevelse af den cirkulære tankegang, der allerede er i rivende udvikling i den danske byggesektor, være et trækplaster for turister.

Cirkulær økonomi betyder, at miljøpåvirkningen i bygge- og driftsfasen samt efter endt levetid reduceres, affald får nyt liv i nye funktioner, og driftsomkostningerne reduceres. Tænkes nye hoteller ind i et lokalt udviklingsperspektiv, er det ydermere muligt at sikre biodiversitet, livskvalitet og generere fantastiske oaser.

Regeringen kan støtte op om bygning af hoteller og andre indkvarteringssteder efter cirkulær økonomi principperne og styrke efterspørgslen ved at stille krav om, at offentlige myndigheder og organisationer skal vælge indkvarteringssteder, kursus- og konferencelokationer, der er bæredygtige og gerne certificerede.

Offentlige-private partnerskaber

State of Green er et offentligt-privat markedsføringskonsortium stiftet i 2008. De har stor succes med at markedsføre Danmarks løsninger og kompetencer inden for energi, miljø, klima og vand. Det sker bl.a. gennem et udstillingsvindue på deres webportal og ved skræddersyede besøgsprogrammer for internationale delegationer.

Lignende partnerskaber kan i høj grad kopieres og videreudvikles inden for turismesektoren.

Støtte til innovative socialøkonomiske virksomheder

Fremtiden for bæredygtig turisme i Danmark er ikke, at priserne bliver ved med at falde, men at der tilbydes unikke oplevelser af høj kvalitet til kvalitetsbevidste turister. Danmark har et utal af lokale entreprenører, der sælger bæredygtige produkter og services. Det er fx caféer, kunstnere og genbrugsbutikker. Samtidig dukker der flere og flere socialøkonomiske virksomheder op, med løsninger, der bl.a. tiltrækker unge, købestærke 'hipstere'.

Saxogade på Vesterbo i København er et godt eksempel på en gade, der med NGO'en Settlementet som drivkraft udvikler sig til en blomstrende bæredygtig og socialøkonomisk handelsegade. Det generer omsætning og jobs. Perronen i Nykøbing Falster er et andet godt eksempel på en socialøkonomisk virksomhed, der tænker nyt, med drift af kulturhus og genbrugsbutik i to ombyggede togvogne.

Disse og andre social-økonomiske virksomheder kan med tilstrækkelig finansiering og rigtig markedsføring tiltrække turister, der vil få nogle helt unikke oplevelser. Men det kræver, at de lokale entreprenører og små virksomheder hjælpes videre i udvikling af deres koncepter og serviceleverancer for at sikre de bedste oplevelser for turisterne. Dette kan regeringen støtte dels via tildeling af midler, dels ved at etablere rammer, som socialøkonomiske virksomheder kan udvikle sig i.

Et vækstteam

5. Udvikling af nye initiativer

Regeringen opfordres til at nedsætte et vækstteam for bæredygtig turisme og oplevelsesøkonomi nogenlunde magen til det team, den tidligere socialdemokratiske regering nedsatte i 2012. Teamet fik den gang til opgave at komme med anbefalinger til vækst og jobs inden for turisme, herunder at:

- Belyse erhvervsmuligheder.
- Identificere, hvad der skal til for at skabe yderligere vækst og arbejdspladser inden for turisme, f.eks. hvordan vi tiltrækker og fastholder turister fra nær- og fjernmarkeder, hvordan turisme- og oplevelsesproduktet kan udvikles og hvilke rammevilkår, der skal til for at øge konkurrencedygtigheden.
- Sondere mulighederne for styrkede offentlig-private partnerskaber omkring destinations- og produktudvikling samt markedsføring¹⁷.

Et nyt vækstteam bør have samme opgave – bæredygtighed skal blot skrives ind i opgaveporteføljen. Dette kan give regeringen et stærkt grundlag for at udarbejde en revideret national turismestrategi.

Optagelse på EUCCs liste over bæredygtige destinationer

En måde at få en indikation på udvikling i dansk bæredygtig turisme er Danmarks placering på listen over de 100 mest bæredygtige destinationer i verden, som administreres af European Coastal & Marine Union (EUCC). Kriterierne er bl.a. strategisk ledelse af bæredygtighed, miljø- og naturbeskyttelse, forebyggelse af forurening, kulturarvsbeskyttelse og beskyttelse af mennesker og lokalsamfund.

Den mest bæredygtige destination modtager prisen QualityCoast. Norge, Sverige, England og Tyskland er på listen, men Danmark er på nuværende tidspunkt ikke blandt de 100 mest bæredygtige destinationer¹⁸. Regeringen kunne sætte mål om at være blandt de 50 mest bæredygtige inden for 5 år og evt. blandt de 10 øverste lande på listen inden for 10 år.

Det er nu, der er momentum

6. Konklusion og perspektivering

Det internationale år for bæredygtig turisme i 2017 og de kommende års bestræbelser på at opnå FNs verdensmål er oplagte muligheder for den danske regering til at etablere en stærk bæredygtig turismesektor. Eksisterende og nye initiativer bør udnyttes til at markedsføre "Det bæredygtige Danmark", som et attraktivt land for turister.

Forudsætningerne er politisk opbakning i ord såvel som handling. Regeringen er derfor nødt til at anerkende vigtigheden af bæredygtighed generelt og inden for turisme specifikt og sætte konkrete mål for bæredygtig turisme.

Til de vigtigste forudsætninger hører også at etablere langt stærkere samarbejder mellem danske myndigheder og internationale turismeorganisationer. Danmark kunne fx også tage teten og samle de nordiske lande i et samarbejde om standardisering af definitioner og begreber, etablere datagrundlag for at måle udvikling i bæredygtig turisme samt konsolidering af bæredygtige turismestandarder.

Ved at koble bæredygtig turisme helt ind i kernen af regeringens og myndighedernes arbejde, kan bæredygtighed blive et middel til vækst, og en driver for at opnå de mål, regeringen har sat for turismeudvikling. Bæredygtighed kan derved blive den konkurrenceparameter, der gør, at turister gerne betaler det ekstra, det koster at være turist i Danmark. 2017 står for døren, og tiden er inde. FNs internationale år for bæredygtig turismeudvikling bør udnyttes godt.

Involverer regeringen sig politisk i arbejdet, vil Danmark ikke blot kunne tiltrække det stigende antal turister, hvis værdier bygger på en bæredygtig tankegang. Det vil også være med til at bygge videre på, promovere og eksportere nogle af de bæredygtige løsninger, der allerede er udviklet i Danmark.

Om forfatterne:
Direktør Trine Faber
Velling

Trine ejer og driver virksomheden FaberV, der bl.a. hjælper virksomheder med deres strategiske og systematiske arbejde med miljø, arbejdsmiljø og samfundsansvar. Trine har mere end 10 års erfaring med bæredygtig og samfundsansvarlig virksomhedsdrift, strategiudvikling og ledelsessystemer. Hun har tidligere arbejdet som miljø- og arbejdsmiljøchef i ISS Facility Services Danmark, med CSR og klima som seniorkonsulent i Deloitte, som miljøkoordinator i Danske Bank Group og som miljø- og arbejdsmiljøchef i Forsvaret. Trine har en bestyrelsespost i den socialøkonomiske virksomhed, Settlementet. Trine er uddannet cand.techn.soc fra Roskilde Universitet og har en One Planet MBA fra Exeter University.

Eva Born Rasmussen,
Klima- og
ledelsesrådgiver, r-born

Eva Born Rasmussen er uafhængig klima- og ledelsesrådgiver i r-born (enkeltmandsfirma). Eva rådgiver omkring grøn omstilling og implementering af klimastrategier i praksis, herunder forandringsledelse, ledelsesinformation, datagrundlaget og it-infrastrukturen. Eva har over 20 års international erfaring med it-løsninger til offentlige og private virksomheder indenfor en bred vifte af brancher, og 8 års erfaring med implementering af grøn omstilling. Eva er cand.scient.soc. i Teknologisk-Samfundsvidenskabelig Planlægning (Tek-Sam) og Internationale Udviklingsstudier (RUC, 2007) og har et hovedfag i dansk med overbygning i datalogi (KU/ RUC, 1986). Eva er redaktør på erhvervshåndbøgerne Klimaledelse og Grøn Lov og Praksis fra Forlaget Andersen.

-
- 1 Regeringen (2016), Danmark i vækst, Den nationale strategi for dansk turisme, Regeringen
  - 2 VisitDenmark (2016), Prognose. Turisme i Danmark 2016-2019, VisitDenmark, København S
  - 3 VisitDenmark (2016), Turismens økonomiske betydning i Danmark 2014, VisitDenmark, København S
  - 4 Regeringen (2016), Danmark i vækst, Den nationale strategi for dansk turisme, Regeringen
  - 5 Ibid
  - 6 <http://www2.unwto.org/tourism4development2017>, hentet 07/12-2016
  - 7 <http://media.unwto.org/press-release/2016-11-21/ilunion-hotels-receives-unwto-ethics-award>
  - 8 <http://icr.unwto.org/content/tourism-and-sdgs>, hentet 05/12-2016
  - 9 <http://whc.unesco.org/en/tourism/>, hentet 05/12-2016
  - 10 Ibid.
  - 11 <http://www.uvm.dk/Om-os/Ministeriets-internationale-arbejde/UNESCO>, hentet 05/12-2016
  - 12 Ibid.
  - 13 https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable_da, hentet 05/12-2016
  - 14 Ibid.
  - 15 Ibid.
  - 16 European Environment Agency (2014), Effects of air pollution on European ecosystems, European Environment Agency, Copenhagen
  - 17 Vækstteam for Turisme og Oplevelsesøkonomi (2013), Anbefalinger, Vækstteam for Turisme og Oplevelsesøkonomi
  - 18 Green Destinations (2016), 2016 Sustainable Destinations Top 100, Green Destinations

Erhvervshåndbogen ”Grøn Lov og Praxis”

”Grøn Lov og Praxis” er en erhvervshåndbog rettet mod mellemledere og topledere i dansk erhvervsliv og i det offentlige. Den grønne omstilling kræver nye ledelsestiltag i alle virksomheder, offentlige såvel som private. Der efterspørges nye kompetencer og værktøjer til at forstå hvordan og i hvilken takt, den grønne omstilling skal indarbejdes i virksomhedernes strategi og praksis.

Erhvervshåndbogen er et værktøj til ledere, der i deres beslutninger skal kende mulighederne indenfor gældende lov. Fokus er på nye tiltag indenfor lovgivningen rettet mod at virkeliggøre en grøn omstilling i praksis, samt på indsamling af erfaringer fra de lovgivningstiltag der allerede er sat i gang.

Erhvervshåndbogen udgives af Forlaget Andersen som abonnement og opdateres 4 gange årligt med nye artikler. Du kan bestille håndbogen som et årligt abonnement til enten den trykte publikation (3480 kr.) eller til internetversionen (2980 kr.) eller til begge dele (3980 kr.) ved at sende en mail til:

era@greenlawandpraxis.dk

Redaktør:

Eva Born Rasmussen

Håndbogsredaktør, Forlaget Andersen
(Ansvarshavende)

Uafhængig klima- og ledelsesrådgiver

T: +45 60754376

era@greenlawandpraxis.dk

Erhvervshåndbogen ”Grøn Lov og Praksis”

Forfattere (udvalg):

Anders Eldrup		
Anette Juhl	Indkøbschef	Århus Kommune
Anna Claudia Szeler	HSE Coordinator	NNE Pharmaplan A/S
Anna-Katrine Vingtofte-Andersen	Kommunikationsrådgiver	Operate A/S
Anne Gadegaard	Programme Director	Novo Nordisk A/S
Anne-Sophie Villumsen	Direktør	Zenz
Birgitte Refn Wenzel	Advokat	Mazanti-Andersen, Korsø Jensen og Partnere
Bjarke Fønnesbech	Direktør	Delebilfonden
Christian Jarby	Seniorrådgiver	Det Økologiske Råd
Connie Hedegaard	Klimakommissær	EU
Claudia Sick	Cand.Scient.	Plastic Change
Dennis J. Larsen	Senior Manager	Deloitte
Elinor Bæk Thomsen	Kontorchef	Region Midtjylland
Elsebeth Gerner Nielsen	Rektor	Designskolen Kolding
Gitte Krasilnikoff	Partner	Deloitte
Hans Peter Slente	Branchedirektør	DI Energibranchen
Helene Albinus Søgård	Bestyrelsesmedlem	Omstilling NU
Jonas Eder-Hansen	Udviklingsdirektør	Danish Fashion Institute
Joy Vasiljev	Direktør	The Organic Company Aps
Kamilla Born Frost	Arkitekt MAA	Freelance
Katherine Richardson	Professor	Sustainability Science Centre, KU
Kurt Emil Eriksen	Bestyrelsesmedlem IDA-BYG	Velux A/S
Lene Krabbesmark	Klimakoordinator	Guldborgsund Kommune
Magdalena AK Muir	Ekstern Lektor	Aarhus Universitet
Marina Bergen Jensen	Professor	Skov &Landskab, KU Life
Mette Skovbjerg	Centerleder	Dansk SymbioseCenter
Mogens Moe	Advokat (H), lic.jur.	Horten
Nina Alkærsig Jensen	Projektleder	Dansk SymbioseCenter
Nils Thorsen	Cand.tech.soc.	Aalborg Universitet
Per Rømer Kofod	Segmentchef	ABB
Pernille Hagedorn- Rasmussen	Chefkonsulent	IDA
Rikke Dreyer	Chefkonsulent	SKI, Formand for Forum for Bæredygtige Indkøb
Steen Gade	Medlem af Folketinget (SF)	Folketinget
Steen Lindby	Vice President, Group R&D	Rockwool Int. A/S
Susse Georg	Professor	Aalborg Universitet
Søren Dyck-Madsen	Klima- og energimedarbejder	Det Økologiske Råd
Søren Stenderup Jensen	Advokat, Ph.D. partner	Plesner
Thorbjørn Sørensen	Teknik- og Miljødirektør	Middelfart Kommune
Tina Unger	Programleder	Lejre Kommune
Trine Faber Velling	Direktør	FaberV
Torben Hartz	Director	Ernst & Young
Uffe Elbæk	Medlem af Folketinget	Folketinget
Ulrich Borup Hansen	Afdelingschef	Orbicon Informatik A/S
Ulrik Dahl	Direktør	Eksportforeningen

Læs mere i Erhvervshåndbogen "Grøn Lov og Praksis"

I januar 2017 udgaven af "Grøn Lov og Praksis" kan du også læse om:

Støt bæredygtig turisme

Mangler der ikke en forening for bæredygtig turismeudvikling, der kan sikre et kompetenceløft af sektoren via udvikling af brugbar viden om bæredygtig turisme? En forening med repræsentanter fra virksomheder, offentlige myndigheder og vidensinstitutioner og brancheforeninger. For det kræver en dedikeret og omfattende indsats af danske turismevirksomheder for at kunne tilbyde bæredygtig turisme med fokus på både økonomi, miljø og samfund kræver. Det gælder både dem, der tilbyder bæredygtige rejser til udlandet, og dem, som tilbyder bæredygtige ophold og oplevelser i Danmark. For at overleve i en allerede presset og konkurrenceudsat turismesektor skal nye tendenser forstås, og forretningsmodeller tilpasses. Det skriver direktør Trine Faber Velling, FaberV, og klima- og ledelsesrådgiver Eva Born Rasmussen, r-born i "Bæredygtig omstilling i turismesektoren".

Klimapåvirkningen skal synliggøres

Ved at visualisere og dermed kommunikere mere 'synligt', direkte og effektivt bliver det nemmere at skabe resultater i forhold til klima-, energi- og miljøtiltag. For erhvervslivet kan det betyde et stort ryk frem i at nå interne målsætninger om at reducere CO2niveauet i virksomheden samt skabe og markedsføre 'grønne' produkter. Det kræver, at de 'usynlige' problemer, fx energiforbrug, CO2 niveau, skadelige partikler, radon, mangler i varmeisoleringen og utætheder i vores boliger og virksomheder gøres 'synlige'. Sådan skriver seniorrådgiver Christian Jarby og klima- og energipolitisk medarbejder Søren Dyck-Madsen fra Det Økologiske Råd i "At gøre det usynlige synligt".

Hør mere om håndbogen ved at sende mail til

era@greenlawandpraxis.dk